

De Toekomst van Europa: Wat denkt Nederland?



The Greens | European Free Alliance
in the European Parliament

De Toekomst van Europa: Wat denkt Nederland?



The Greens | European Free Alliance
in the European Parliament

Colofon

Een uitgave van de Groene Fractie in het Europees Parlement
Oktober 2016

contact: Dirk van den Bosch +31 6 27015080

Op basis van onderzoeksgegevens van TNS Nipo / Kantar Public
Bij publicatie of verspreiding graag de bron: TNS Nipo/ Kantar Public vermelden

Voor de onderzoeksmethode kunt u contact opnemen met TNS Nipo / Kantar Public,
Tim de Beer en Manuel Kaal
Research Consultant/ Client Consultant
Kantar Public
Grote Bickersstraat 74
1013 KS Amsterdam
Nederland

Vormgeving: Twigt GrafiMedia, Moordrecht



The Greens | European Free Alliance
in the European Parliament



Kwantitatief kiezersonderzoek

Introductie

In oktober 2016 kwamen de regeringsleiders van de lidstaten van de Europese Unie bijeen in Bratislava om zonder de Britten te spreken over de toekomst van Europa. Tot besluiten kwam het niet, wel werd afgesproken de komende maanden hier vaker voor bijeen te komen. Ondertussen heeft de Britse premier Theresa May laten weten dat binnen een half jaar de start gemaakt gaat worden met de procedure om Groot-Brittannië te onttrekken uit de Europese Unie.

Ook in Nederland staat na de keuze van de Britten voor een brexit de Europese Unie weer ter discussie. Nederland stemde in 2005 tegen de toen voorliggende Grondwet en meerdere anti-Europese partijen proberen zetels in het nationale parlement te veroveren. De opkomst voor de Europese verkiezingen was ook de laatste keer relatief laag, terwijl tegelijkertijd bij de nationale verkiezingen in 2012 de Europese Unie voor het eerst hoog eindigde in stemoverwegingen om op een bepaalde partij te stemmen. De steun voor de Europese Unie die er traditioneel in Nederland was, is niet langer vanzelfsprekend.

Dit onderzoek, uitgevoerd door TNS Nipo / Kantar Public in opdracht van de Europese Groenen in het Europees Parlement, beoogt meer helderheid te geven over hoe Nederland nu werkelijk denkt over de Europese Unie. Wij hopen met dit onderzoek inzicht te geven in de zwaktes en de sterktes van de Europese Unie en het waarom achter steun of afkeer van de Europese Unie. Wij hebben TNS Nipo / Kantar Public gevraagd data te verzamelen en die vervolgens uit te splitsen naar voor- en tegenstanders, opleidingsniveau en leeftijd. Het onderzoek is uitgevoerd onder alle kiezersgroepen. Ook een groot aantal open vragen is verwerkt, teneinde meer te weten te komen over het beeld dat Nederland heeft van de Europese Unie. Daarnaast is via een zogenaamde IAT-analyse het imago van de EU getest. Met deze analyse worden de impliciete associaties ten aanzien van de EU onderzocht. Tot slot hebben we gekeken hoe over de Europese Unie gesproken wordt op social media. Deze analyse is gedaan op basis van facebook- en twitterberichten over de periode van een jaar (zomer 2015 tot zomer 2016).

1. Steun voor Europa

“Want de bevolking pikt hun arrogantie niet langer. Pikt het niet langer dat men de gewone man en vrouw negeert.”

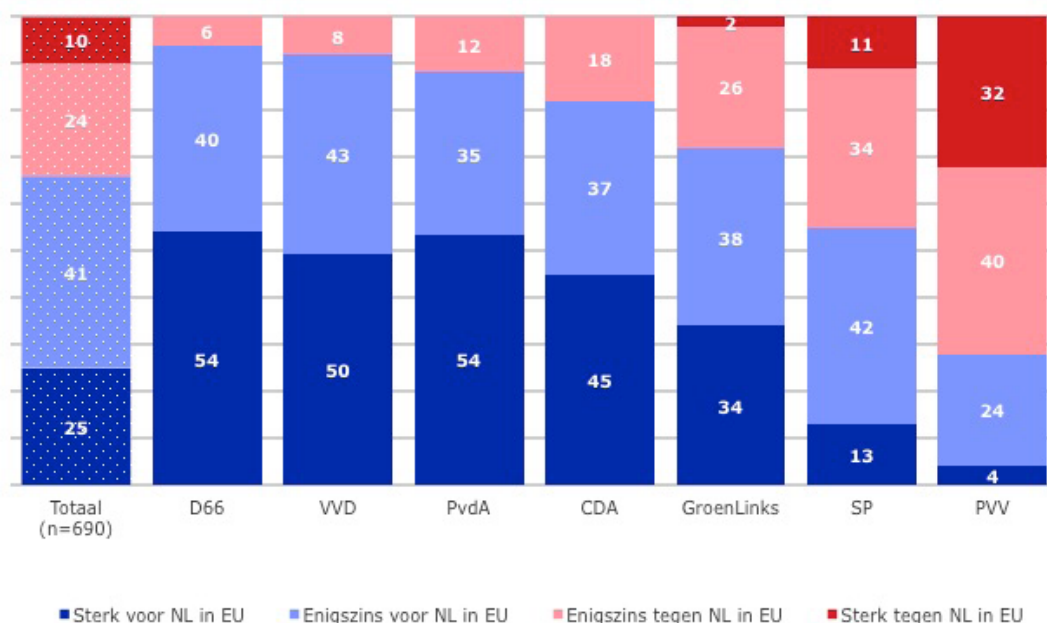
(Wilders over Europa, juni 2016)

“We moeten nu aan de noodrem trekken. Want de EU is geworden tot een bureaucratische en technocratische moloch, terwijl een Europese politieke elite via de monetaire unie versneld een federale unie wil afdwingen. Daar zitten de Europese burgers echter helemaal niet op te wachten, getuige de groeiende euroscepsis op het Europese continent.”

(SP-ers De Jong en Van Bommel, juni 2016)

Volgens sommige politici ‘pikt de Nederlander het niet langer’ en is hij ‘Europa’ zat. Er zullen inderdaad maar weinig mensen zijn die 9 mei uitbundig vieren, maar het beeld dat Nederland tegen Europa is strookt niet met de cijfers. Nederlanders zijn nog steeds overwegend vóór Nederland in de EU – twee derde (66%) is in meer of mindere mate voor, een derde (34%) is tegen. Deze verhouding is al jarenlang nagenoeg stabiel.

Bent u in het algemeen voor- of tegenstander van Nederland in de EU? (in % - huidige landelijke politieke voorkeur)



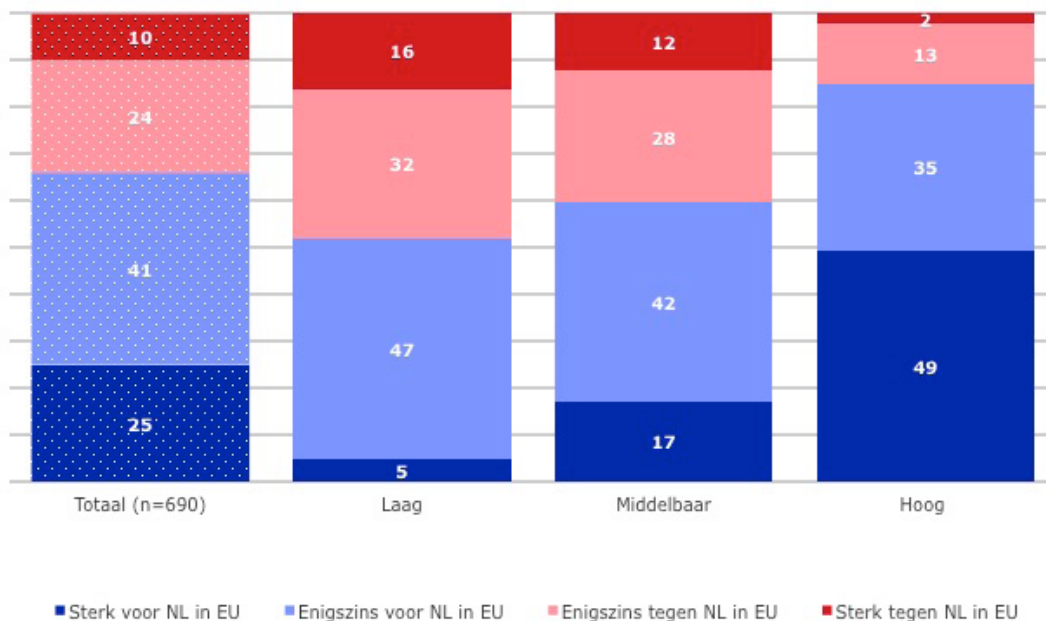
Bron: TNS / Nipo Kantar Public



De meeste voorstanders vinden we onder de mensen die nu D66 of VVD zouden stemmen – respectievelijk 94% en 92% is voorstander van Nederland in de EU. Bij GroenLinks-kiezers gaat het om 72%. Ook mensen met een voorkeur voor de PvdA en CDA zijn in meerderheid voorstander van Nederland in de EU. Bij SP-kiezers zien we grote verdeeldheid, alleen bij de PVV vinden we een meerderheid (72%) die tegen Nederland in de EU is.

1.1 Hoe hoger opgeleid, hoe meer steun voor de EU

Bent u in het algemeen voor- of tegenstander van Nederland in de EU? (in % - opleiding)



Bron: TNS / Nipo Kantar Public

Wanneer we steun voor de EU afzetten tegen het opleidingsniveau zien we duidelijke verschillen. Bij de hoger opgeleiden vinden we een overweldigende meerderheid voor Nederland in de EU (85%). Bij middelbaar opgeleiden (60%) en lager opgeleiden (52%) is een kleine meerderheid nog voor. Alleen bij mensen zonder basisopleiding (n=29, indicatief wegens kleine steekproefomvang) vinden we een meerderheid (67%) die tegen Nederland in de EU is. Bij de hogere opleidingsniveaus vinden we meer voorstanders dan tegenstanders, een verhouding die oploopt naar 80% voor (HBO) en 94% voor (WO).

Opleiding speelt ook een grote rol wat Europees stemgedrag betreft. Slechts een kwart (24%) van de lager opgeleiden is zeker voornemens te gaan stemmen bij volgende verkiezingen voor het Europees Parlement – bij hoger opgeleiden gaat het om de helft (49%). Bij lager én middelbaar opgeleiden scoort de PVV het beste, bij hoger opgeleiden scoren VVD en D66 het beste. Opvallend is dat GroenLinks niet alleen bij hoger opgeleiden, maar ook bij middelbaar opgeleiden redelijk goed scoort (beide 7%).

Mensen met alleen basisonderwijs zijn nauwelijks voornemens te gaan stemmen – slechts 15% zou 'zeker wel' stemmen. Bij academici gaat het om 58%. Deze groep brengt hun stem voornamelijk uit op VVD, D66 en GroenLinks.

1.2 Steun voor EU onder alle leeftijden

Kijken we naar leeftijd, dan zien we geen significante verschillen met betrekking tot Nederland in de EU: 64% van de jongeren (18-34), 66% van de ouderen (55+) en 69% van de middelbaren (35-54) is vóór.

Leeftijd speelt geen grote factor met betrekking tot de houding jegens de EU – vanaf een jaar of 25 denken Nederlanders min of meer hetzelfde (lees: circa twee derde is voor, een derde tegen). Bij de jongste

Nederlanders (18-25 jaar) zien we meer weerstand – van de 18-19 jarigen (n=22, indicatief wegens kleine steekproefomvang!) neigt tweederde zelfs naar tegen. Overigens is 60% gematigd tegen.

Leeftijd speelt dan wel geen grote rol wat houding jegens Europa betreft, het speelt wel een rol wat Europees *stemgedrag* betreft. Wat opkomstintentie betreft valt dat nog mee: een derde (32%) van de jongeren is zeker voornemens te gaan stemmen bij volgende verkiezingen voor het Europees Parlement, oplopend naar 43% bij ouderen. Bij jongeren én middelbaren scoort de PVV het beste, bij ouderen de VVD. GroenLinks scoort onder alle leeftijdsgroepen vrij evenwichtig: 7% bij jongeren, 6% bij middelbaren en ouderen.

1.3 Waarom zijn kiezers voor Europa?

De Europese Unie startte ooit als een vredesproject, maar werd door de jaren heen een economisch project. Het idee van ‘nooit meer oorlog’ zie je nog maar nauwelijks terug wanneer de kiezer gevraagd wordt waarom men in het algemeen voor Nederland in de de Europese Unie is. Voorstanders noemen dat Nederland binnen de EU ‘internationaal sterk’ is (65%), dat je ‘internationale problemen internationaal oplost’ (57%), op afstand gevolgd door ‘de EU geeft een veilig gevoel’ (38%). ‘Zorgt voor welvaart’ (35%) en ‘saamhorigheid’ (32%) completeren de top vijf.

1.4 Nexit niet aan de orde

Een Nexit is heel ver weg – ook in het (weinig realistische) scenario van een referendum. Ruim de helft (55%) zou voor ‘blijven’ stemmen, ruim een kwart (28%) voor een Nexit. Eerder onderzoek van TNS Nipo / Kantar Public toonde aan dat vlak na de Brexit de verhoudingen dichterbij elkaar lagen. De steun voor een Nexit neemt voorlopig dus eerder af dan toe.

1.5 Conclusies

Nederland ziet in meerderheid de meerwaarde van Europese Unie: de meerderheid ziet een Nexit niet zitten en steunt het lidmaatschap van de Europese Unie. Deze steun is breed onder alle leeftijden, maar verschilt wel naar opleidingsniveau: hoe hoger opgeleid, hoe groter de steun voor de EU.

2. Kennis van de EU: onbekend maakt onbemind?

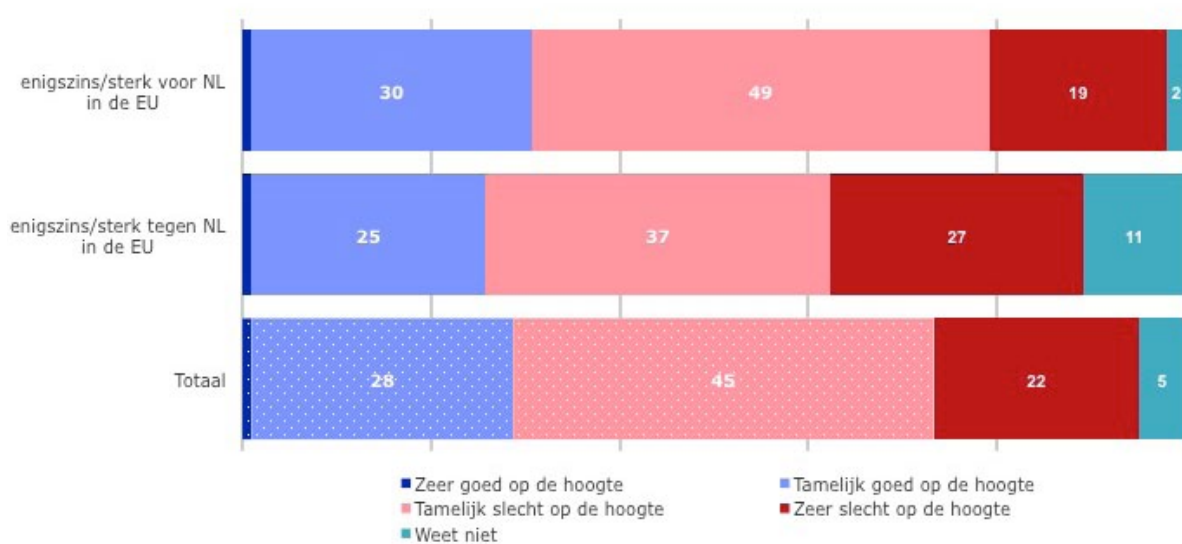
Europa, Brussel: twee termen die gebruikt worden voor de verschillende instituties van de Europese Unie. De verwarring tussen al die instituties is ook wel begrijpelijk: het gemak van een woord, zoals 'Brussel', is voor velen verleidelijk. Echter, het maakt het er allemaal niet duidelijker op. TNS Nipo / Kantar Public onderzocht in hoeverre mensen op de hoogte zijn van de Europese Unie en waar zij hun informatie vandaan halen.

2.1 Massamedia belangrijkste informatiebron, maar kiezer voelt zich slecht op de hoogte

Massamedia (TV en kranten – 58% en 42%) zijn erg belangrijk in de informatievoorziening over de EU. Op afstand volgen social media (17%) en gesprekken met bekenden (16%) en radio (16%). Een kwart zegt zich helemaal **niet** te informeren over de EU. Dat laatste geldt in sterkere mate voor mensen die in principe tegenstander van Nederland in de EU zijn (een derde van deze mensen informeert zich helemaal niet).

Bij jongeren die zich over de EU informeren zijn social media (bijna) net zo invloedrijk als kranten en tijdschriften. Uitzonderd 18- en 19-jarigen (social media) en 70 plussers (kranten/ tijdschriften) is bij alle leeftijdsgroepen de TV echter dominant.

In welke mate bent u op de hoogte van het beleid van de EU? (in % - voor- en tegenstanders NL in EU, n=690)



Bron: TNS / Nipo Kantar Public

Als we kijken naar de mate waarin men (zelf) zegt op de hoogte te zijn van de Europese Unie, zien we geen onderscheid tussen voor- en tegenstanders van Nederland in de EU. In totaal zegt 29% goed op de hoogte te zijn van de EU (instituties, politici en beleid). Dat geldt voor 30% van de voorstanders en 26% van de tegenstanders

– geen significant verschil. Wel geven de tegenstanders wat vaker toe *zeer* slecht op de hoogte te zijn dan voorstanders (27% versus 19%). Twee derde (66%) is naar eigen zeggen slecht op de hoogte (pro-EU: 68%, anti-EU: 63%). Het enige significante verschil tussen beide groepen zien we als we naar het aandeel ‘weet niet’ kijken (voorstanders: 2%, tegenstanders: 11%). Dat zet de zaken wel weer enigszins in perspectief: de groep mensen die het ‘niet weet’ kan natuurlijk onmogelijk bij de groep ‘goed op de hoogte’ worden gevoegd. Derhalve is de groep die niet goed op de hoogte is bij de tegenstanders groter dan het op het eerste gezicht lijkt.

Hoger opgeleiden zijn even vaak wel als niet op de hoogte van de EU. Hoger opgeleiden geven veel vaker (41%) aan wel op de hoogte van de EU te zijn dan lager opgeleiden (15%). Middelbaar opgeleiden (26%) zitten daar tussenin.

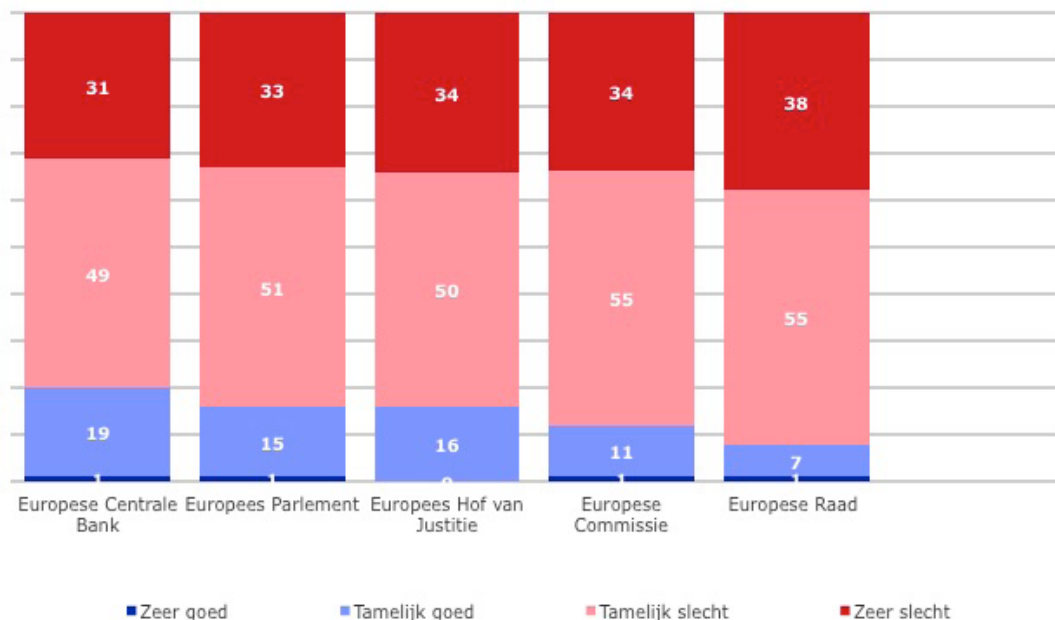
De verschillen in de leeftijdscategorie 20-65 jaar zijn klein, terwijl 65-plussers naar eigen zeggen het beste op de hoogte zijn.

Van de mensen die aangeven goed op de hoogte te zijn, is 70% voorstander en 30% tegenstander van de EU. Bij diegenen die slecht op de hoogte zijn is 68% voor 32% tegen. Wel vind je veel meer sterke voorstanders onder mensen die goed op de hoogte zijn: 41% vs 12% (van de mensen die slecht op de hoogte zijn). Maar ook: iets meer sterke tegenstanders onder mensen die goed op de hoogte zijn (12% vs 8%).

Kijken we naar partijvoorkeur, dan vinden relatief veel PvdA-, D66- en VVD-stemmers dat ze goed op de hoogte zijn, terwijl SP-, PVV- en GroenLinks-stemmers vinden dat ze minder goed op de hoogte zijn.

2.2. Europese Raad is de grote onbekende

In hoeverre kent u de functie/werkzaamheden van de volgende organen? (in %, n= 690)

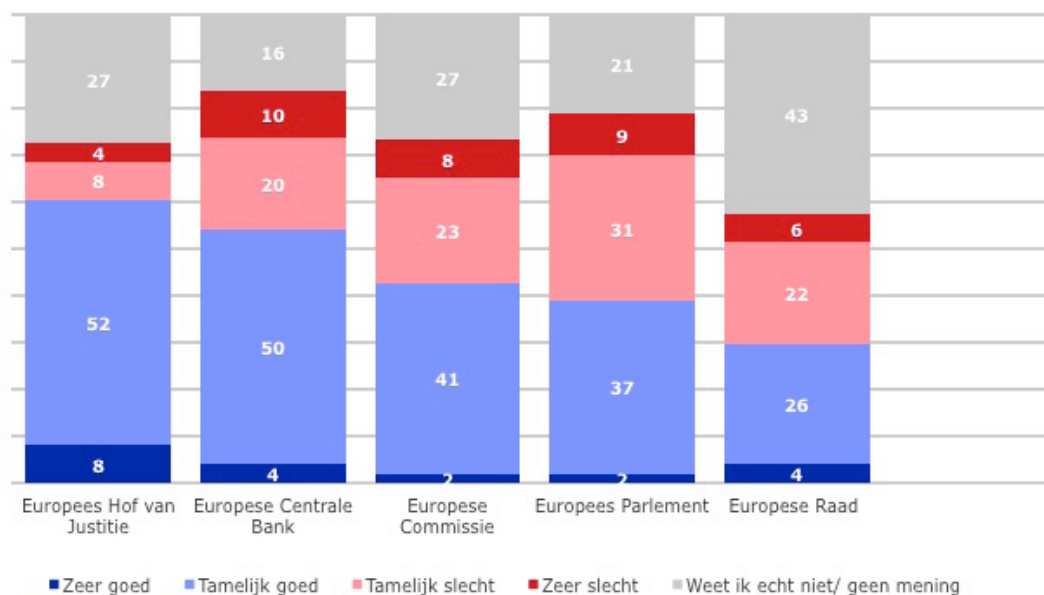


Bron: TNS / Nipo Kantar Public

De bekendheid van de Europese instituties is laag: het percentage mensen dat een institutie ‘zeer/ tamelijk goed’ kent: Europese Centrale Bank (20%), Europees Hof van Justitie (16%), Europees Parlement (16%), Europese Commissie (12%), en de Europese Raad (8%). Voor (bijna) alle instituties geldt: mensen die positief tegenover Nederland in de EU staan, kennen de institutie iets vaker (tamelijk) goed dan mensen die negatief zijn.

En hoe waardeert u het functioneren van de volgende instituties?

(in % - basis: respondent zeer/ tamelijk goed bekend met betreffende EU-orgaan)



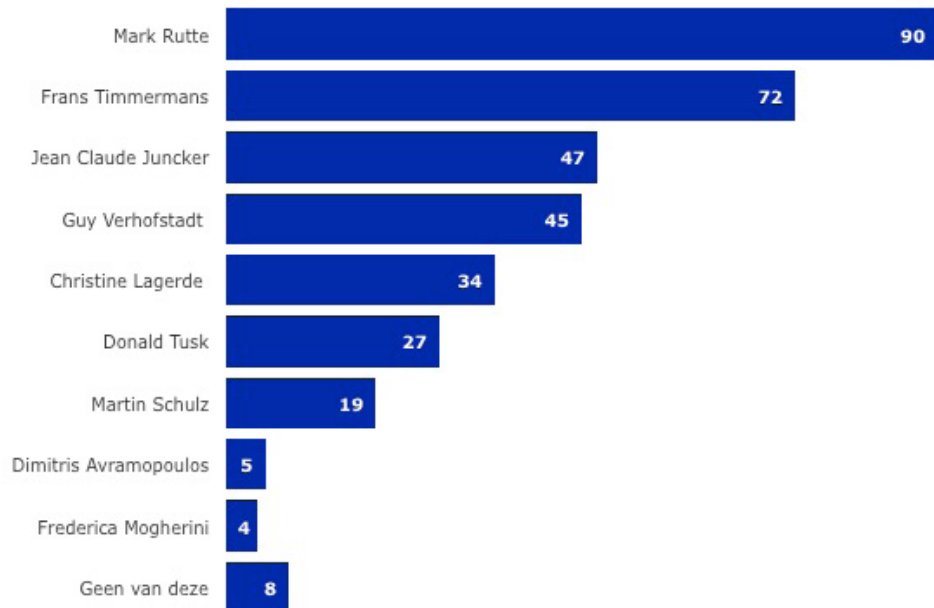
Bron: TNS / Nipo Kantar Public



Het Europees Hof van Justitie (60%) en de Europese Centrale Bank (54%) worden door ruim de helft van de mensen die deze institutie kennen, positief beoordeeld. Ook de Europese Commissie kan op meer bijval dan afkeuring rekenen. Ten aanzien van het Europees Parlement is men bijna even vaak positief (39%) als negatief (40%). Die verdeeldheid geldt ook ten aanzien van de Europese Raad, maar hier heeft een hele grote groep geen mening. Opnieuw geldt voor (bijna) alle instituties: mensen die positief tegenover Nederland in de EU staan, waarderen de institutie iets vaker (tamelijk) positief dan mensen die negatief gestemd zijn.

2.3 Europese politici nauwelijks bekend

Kunt u aangeven met welke van de onderstaande bewindspersonen u bekend bent? (in %, n=690)



Bron: TNS / Nipo Kantar Public

Aan de respondenten werden ook belangrijke Europese spelers voorgelegd. Daar uit blijkt dat Europese politici bij de Nederlandse kiezer weinig bekendheid genieten. Deze onbekendheid geldt niet voor Rutte (90%) en Timmermans (72%). Dit zijn Nederlandse politici, die al een grotere bekendheid genoten zoals blijkt uit eerdere peilingen over de bekendheid van Nederlandse politici. Het gat met de Europese politici die niet ook in de Nederlandse politiek actief zijn is echter erg groot. Commissievoorzitter Juncker (47%) en de leider van de liberalen in het Europees Parlement Verhofstadt (45%) zijn middelmatig bekend, maar vergeleken met veel landelijke politici scoren ze niet eens heel slecht.

Voorzitter van de Europese Raad Donald Tusk (27%) en de voorzitter van het Europees Parlement Martin Schulz (19%) zijn maar matig bekend. Eurocommissaris voor Vluchtelingenbeleid Avramopoulos (5%) en de 'Europese minister Buitenlandbeleid' Mogherini (4%) zijn nauwelijks bekend: vrijwel niemand heeft ooit gehoord van de twee politici die het Europees beleid waar veel kiezers zich volgens dit onderzoek zorgen over maken, in hun portefeuille hebben, namelijk vluchtelingen. Uit het social media onderzoek bleek dat het IMF een vaak terugkerend onderwerp was in relatie tot Europa, en dus is ook de naam van de baas van het IMF meegenomen. Christine Lagarde geniet bekendheid bij 33,5% van de respondenten.

Wanneer vervolgens aan de respondenten gevraagd wordt om de personen te koppelen aan de institutie waarvoor zij werken, dan wordt duidelijk dat de Nederlander over het algemeen geen idee heeft van wie bij welke institutie werkzaam is. De bekendheid van Europese politici is dus gering, en als een politicus al bekend is weet de kiezer nauwelijks waarvan precies.

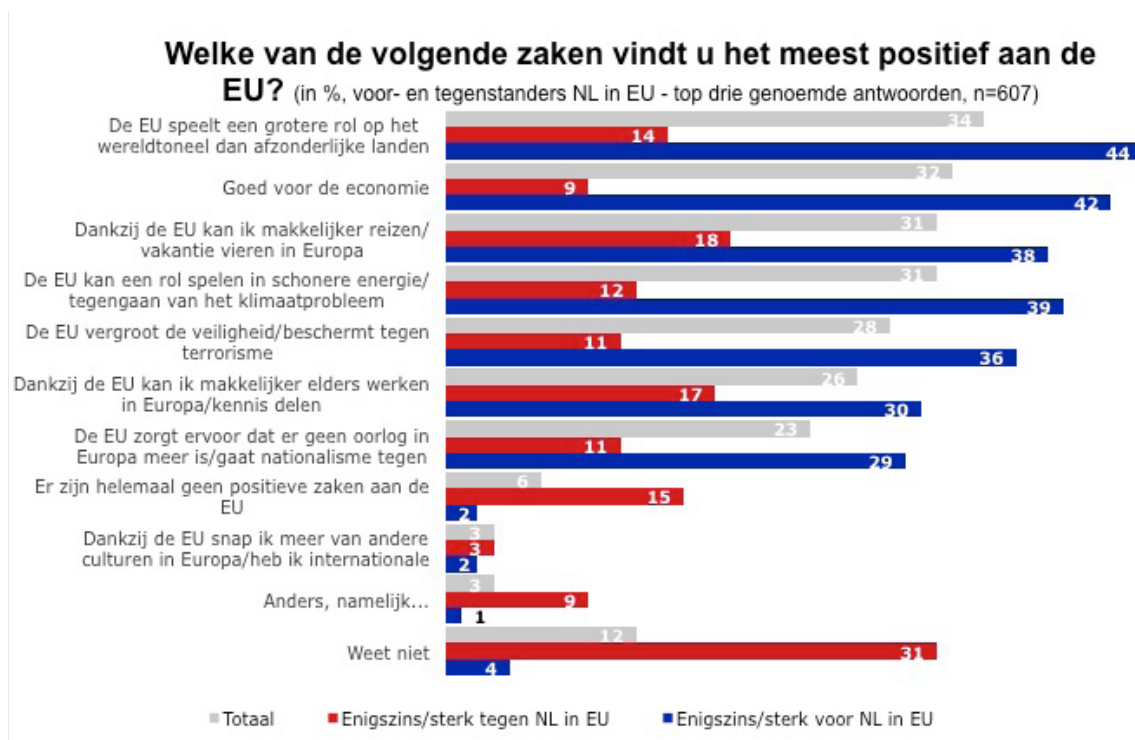
2.4 Conclusies

Zowel voor- als tegenstanders van de EU vinden dat zij slecht op de hoogte zijn van de Europese Unie- slechts 30% vindt dat ze wel goed op de hoogte is. Informatie over de EU haalt men vooral uit kranten en televisie, maar kennelijk is dat onvoldoende om goed op de hoogte te zijn van de Europese Unie. De Europese instituties zijn niet erg bekend en de Europese Raad, waar de grote lijnen worden uitgezet en waarin Nederland met de

minister-president in vertegenwoordigd is, is zelfs vrijwel onbekend. Als de de respondenten die bekend zijn met de instituties gevraagd wordt de instituties te waarderen dan is de waardering niet bijzonder hoog. Voor de Europese Raad en het Europees Parlement wordt de minste sympathie opgebracht. Belangrijke politieke spelers in Europa genieten nauwelijks bekendheid.

3. Waarom voor of tegen de EU: Samen sterk, economische voorspoed en vakantie

We weten nu dat er in het algemeen steun is voor de Europese Unie, maar duidelijk is wel dat dit met enige reserve is. Een kwart van de respondenten is sterk voor Nederland in de EU, 41% is gematigd voorstander, 24% gematigd tegenstander en 10% is sterk tegen Nederland in de EU. We onderzochten daarom wat precies gewaardeerd wordt aan de EU en wat niet. De Europese Unie gaat namelijk over een breed spectrum van onderwerpen. Middels open en gesloten vragen hebben gekeken welke zaken de Nederlandse kiezer positief en negatief vindt aan de EU.



Bron: TNS / Nipo Kantar Public

Vragen we iedereen – voor- en tegenstanders – wat de positieve zaken aan de EU zijn, dan scoren een aantal zaken ongeveer even goed: samen een grotere rol op het wereldtoneel (34%), goed voor de economie (32%), ik kan makkelijker reizen/ vakantie vieren (31%), de EU kan een rol spelen in schonere energie/ klimaatverandering (31%), de EU beschermt tegen onveiligheid en terrorisme (28%), dankzij de EU kan ik makkelijker elders werken/ kennis delen (26%) en de EU zorgt ervoor dat er geen oorlog meer is (23%).

Als mensen slechts één reden mogen kiezen, scoren ‘vakantie vieren’ (18%), ‘samen een grotere rol op het wereldtoneel’ (18%) en ‘goed voor de economie’ (16%) het beste.

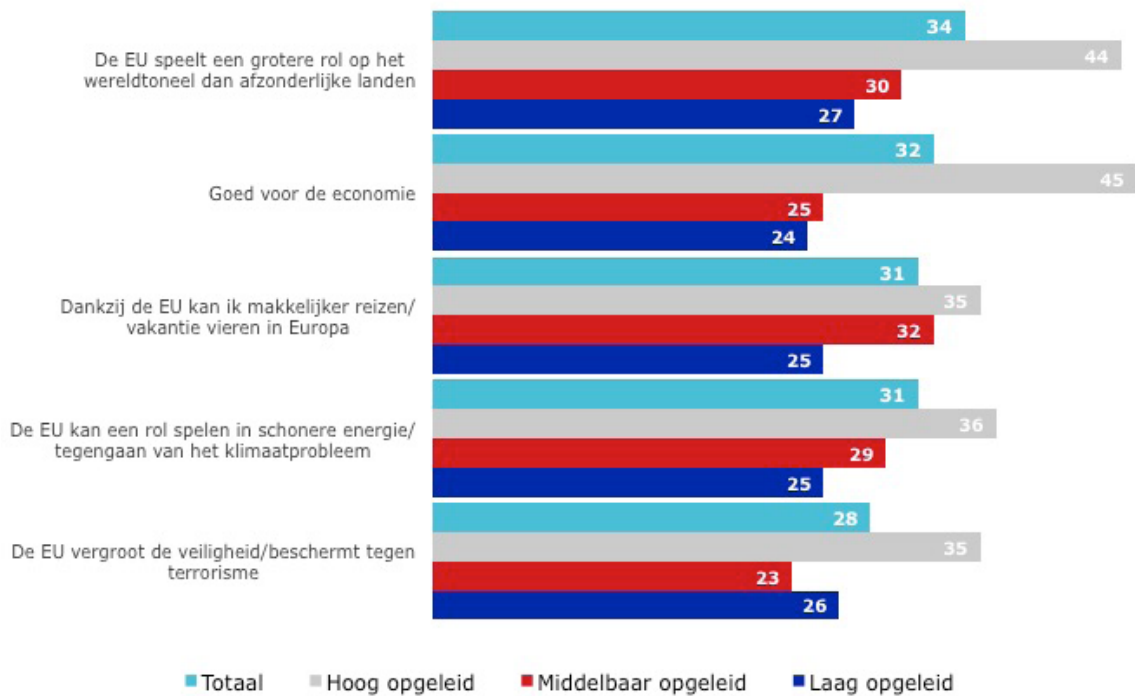
Voorstanders van Nederland in de EU kiezen duidelijk voor ‘samen een grotere rol op het wereldtoneel’ (25%) en ‘goed voor de economie’ (22%). Bij de tegenstanders van de EU kan de helft helemaal geen positieve zaken noemen of weet het niet, nog eens 24% noemt makkelijker reizen en vakantie vieren. ‘Samen een grotere rol op het wereldtoneel’ (3%) en ‘goed voor de economie’ (4%) worden door de tegenstanders nauwelijks genoemd als

positief aspect van de Europese Unie. De open grenzen binnen Europa zijn het enige wat voor- en tegenstanders bindt: want daardoor is het makkelijk vakantie vieren in Europa.

Als we kijken naar leeftijd, noemen jongeren vaker 'makkelijker elders werken/ kennis delen' en 'vergroot de veiligheid'. Ouderen (55+) kijken geopolitiek: ze noemen vaker 'dankzij de EU is er nooit meer oorlog' en 'met de EU spelen we een grotere rol op het wereldtoneel'.

Welke van de volgende zaken vindt u het meest positief aan de EU?

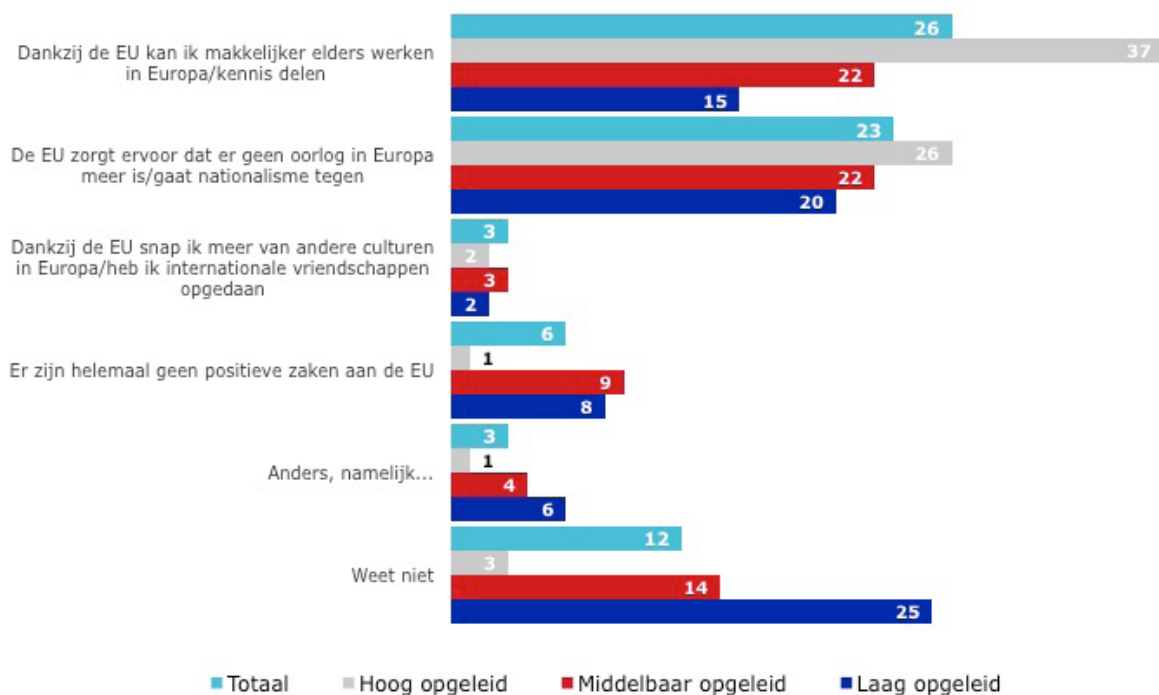
(in %, voor- en tegenstanders NL in EU - top drie genoemde antwoorden, n=607)



Bron: TNS / Nipo Kantar Public

Welke van de volgende zaken vindt u het meest positief aan de EU?

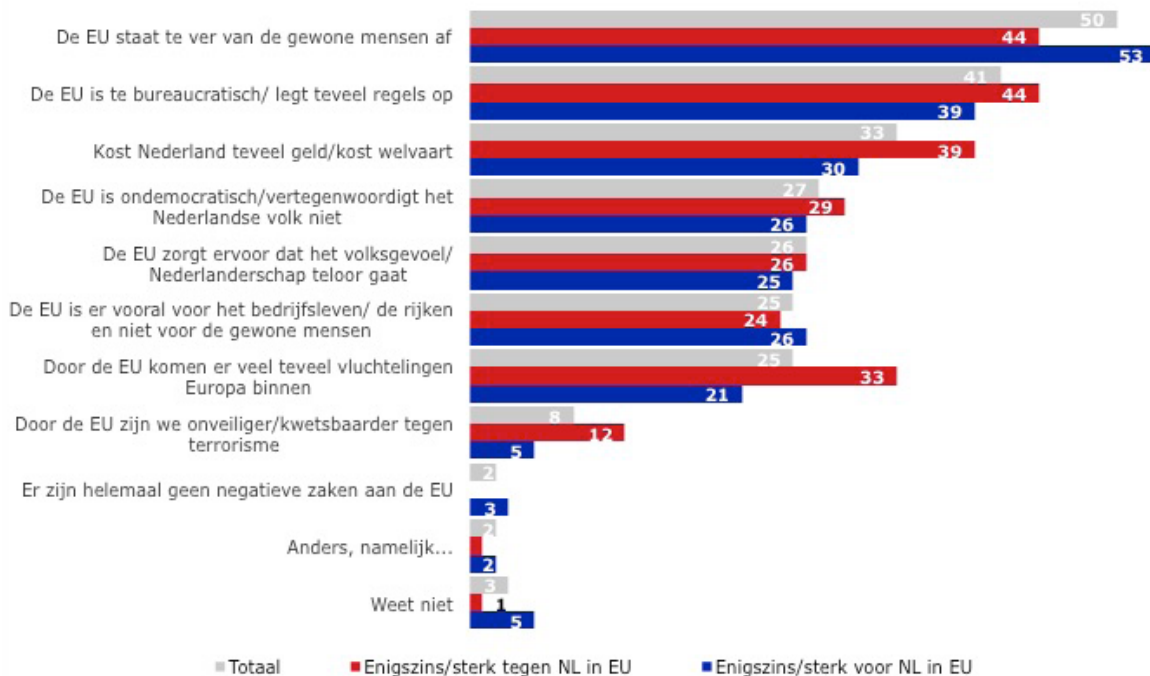
(in %, voor- en tegenstanders NL in EU - top drie genoemde antwoorden, n=607)



Bron: TNS / Nipo Kantar Public

Het opleidingsniveau speelt hier ook een rol, hoger opgeleiden noemen een aantal zaken vaker dan middelbaar en lager opgeleiden: 'goed voor de economie', 'grotere rol op het wereldtoneel', 'vergroot de veiligheid' en 'makkelijker elders werken/ kennis delen'. Lager en middelbaar opgeleiden hebben vaker geen mening en stellen ook vaker dat er helemaal geen positieve zaken zijn (9%, versus 1% van de hoger opgeleiden).

Welke van de volgende zaken vindt u het meest negatief aan de EU? (in %, voor- en tegenstanders NL in EU - top drie genoemde antwoorden, n=609)

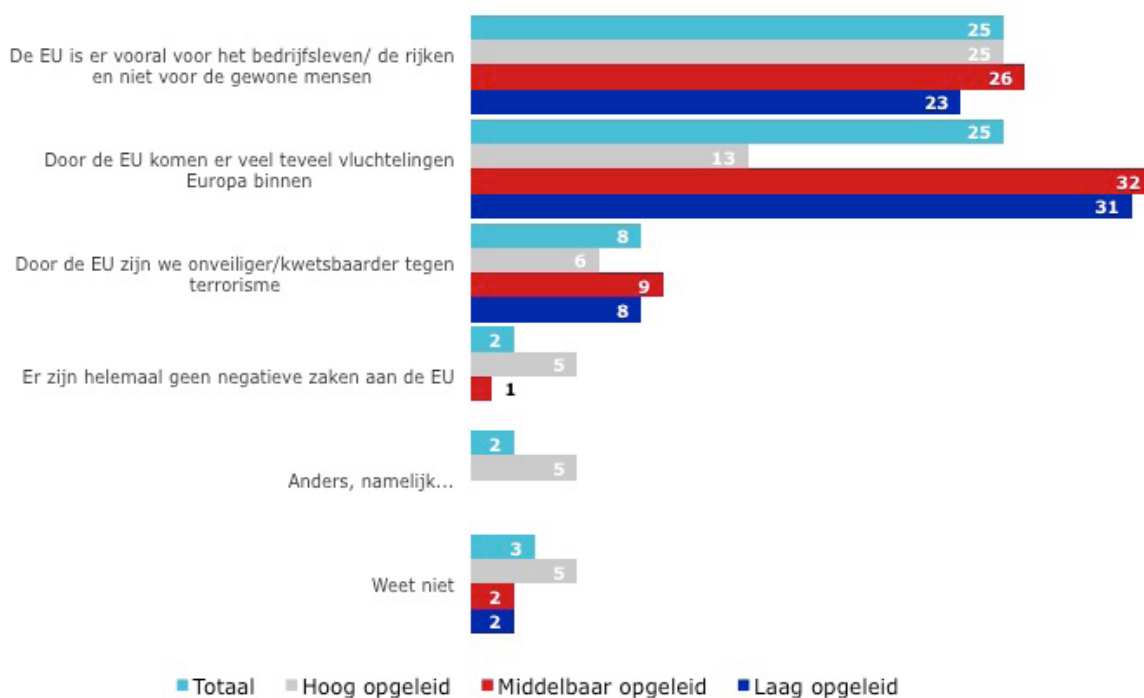


Bron: TNS / Nipo Kantar Public



Zaken die men het meest negatief aan de EU vindt— ongeacht of men voor- of tegenstander is: staat te ver van de gewone mensen af (50%), is te bureaucratisch (41%), en kost Nederland teveel geld/ welvaart (33%). Opvallend is dat voor- en tegenstanders van Nederland in de EU wel eensgezindheid zijn over deze top drie. Overigens, niet meer dan 3% van de voorstanders stelt dat er helemaal geen negatieve zaken aan de EU zijn.

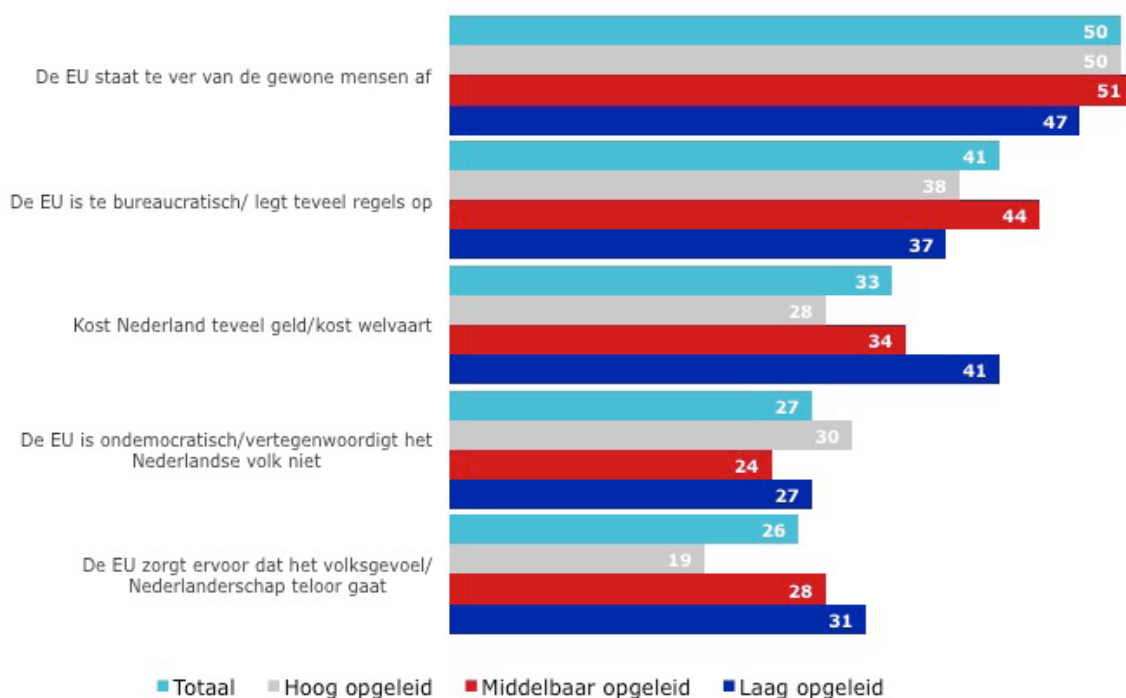
Welke van de volgende zaken vindt u het meest negatief aan de EU? (in %, voor- en tegenstanders NL in EU - top drie genoemde antwoorden, n=609)



Bron: TNS / Nipo Kantar Public



Welke van de volgende zaken vindt u het meest negatief aan de EU? (in %, voor- en tegenstanders NL in EU - top drie genoemde antwoorden, n=609)



Bron: TNS / Nipo Kantar Public



Wat betreft opleidingsniveau zijn hier de rollen omgedraaid: hoger opgeleiden weten het vaker niet, of stellen vaker dat er helemaal geen nadelen zijn (5% versus 2% gemiddeld). Lager en middelbaar opgeleiden noemen verder vaker dat er door de EU teveel vluchtelingen Europa binnenkomen, dat de EU ervoor zorgt dat het Nederlanderschap teloor gaat en dat de EU teveel geld kost (vooral lager opgeleiden zeggen dat laatste).

Ten aanzien van de nadelen noemen jongeren iets vaker dat er helemaal geen nadelen zijn (5% versus 2% gemiddeld). Ouderen en middelbaren noemen vaker dat de EU teveel geld kost, ouderen noemen vaker dat het Nederlanderschap teloor gaat en dat de EU te ver van de gewone man af staat, terwijl middelbaren moeite hebben met het ondemocratische karakter van de EU.

Alle respondenten is gevraagd om hun keuze of ze sterk voor, enigszins voor, enigszins tegen, of sterk tegen Nederland in de EU zijn in hun eigen woorden toe te lichten:

De voorstanders van Nederland in de EU geven aan dat Nederland 'te klein' is en we 'samen sterker staan'. Dit is het meest genoemde argument van de sterke voorstanders (40%). Ook de gematigde voorstanders (17%) geven dit vaak als reden voor lidmaatschap van de EU.

"Zonder de EU is Nederland een zandkorreltje in de wereld".

Nederland wordt door de voorstanders gezien als 'te klein' om zelfstandig te kunnen functioneren op het wereldtoneel:

"Er zijn paar grootmachten in de wereld, te weten USA, China, Rusland. De landen van Europa afzonderlijk staan er zonder de EU heel zwak en hebben dan weinig invloed en de politiek wordt bepaald door de grootmachten."

Samenwerking met andere landen wordt in zijn algemeenheid positief beoordeeld:

"Ik geloof dat samenwerking loont", "Samen sta je sterker".

Een derde van de sterke voorstanders geeft 'goed voor de economie' als toelichting op de vraag waarom ze voor Nederland in de EU zijn, 10 % van de gematigde voorstanders noemt deze reden. Ook hier geven veel respondenten aan dat Nederland "te klein" is: *"Om handel te drijven met de rest van de wereld heb je een krachtige Unie nodig. Nederland alleen zou het niet meer redden."*

Daarnaast wordt Nederland gezien als "doorvoerland", "exportland", en daarmee afhankelijk van andere Europese landen. De open grenzen, het vrij verkeer van personen en goederen wordt ook gezien als Europese verworvenheid die de Nederlandse economie bevordert. In een notendop vat deze respondent het samen: *"Als klein land profiteert Nederland bij uitstek van het vrije verkeer van personen en goederen en dat is goed voor onze handelspositie en daarmee de Nederlandse economie."*

De personen die zichzelf indelen in de categorie 'enigszins voorstander' van Nederland in de EU vinden het veel lastiger om hun keuze voor Nederland in de EU toe te lichten. Het merendeel (22%) weet niet waarom, of heeft geen mening. Daarnaast kunnen veel gematigde voorstanders (12%) de voor- en nadelen die zij zien niet concretiseren, zoals: *"Ik denk dat er meer voor- dan nadelen zijn."*

Ook de respondenten die aangeven enigszins tegen te zijn, hebben net als de groep die enigszins voor is relatief vaak "weet niet of geen mening" (24 %).

De gematigde tegenstanders van Nederland in de EU noemen als argument dat ze Europa te duur of vinden (28%) en dat de EU teveel zeggenschap heeft over Nederland (26%). Hierin zijn ze eensgezind met de groep die sterk tegen Nederland in de EU is. De kosten van de EU is de meest genoemde reden van de sterke tegenstanders (47%), gevolgd door "teveel zeggenschap" (36%). Van alle tegenstanders reden geeft 34% aan dat de EU teveel geld kost. Zij geven aan dat Nederland meer betaalt dan het ervoor terug krijgt: *"Gaat teveel geld naar het buitenland, terwijl de kosten hier stijgen", "Kost in mijn ogen meer dan het oplevert"* – zijn enkele citaten. Daarnaast beargumenteren tegenstanders (in mindere mate) dat er geld verspild wordt aan salarissen en vergoedingen van EU-functionarissen en aan landen die hun financiën niet op orde hebben of regels aan hun laars lappen.

Gematigde en sterke tegenstanders van Nederland in de EU geven beide aan dat de EU teveel te zeggen heeft: *“Europa legt ons Nederland allemaal regeltjes op waar Nederland zich maar aan te houden heeft.”* In totaal geeft 29% dit als toelichting op hun keuze tegen de EU. Het gevoel valt goed samen te vatten in deze persoonlijke toelichting: *“Er wordt van buitenaf van alles aan ons opgedrongen”*.

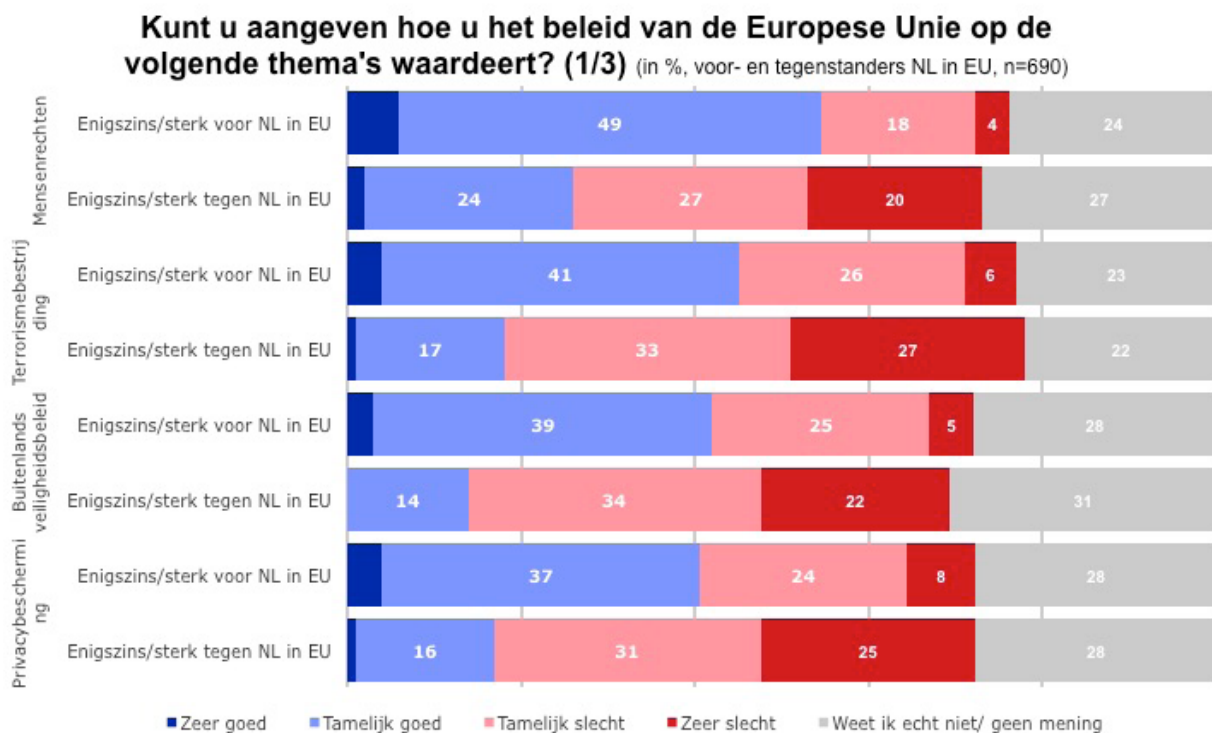
Sterke tegenstanders beargumenteren relatief vaak dat het lidmaatschap van de EU slecht is voor Nederland (14%). Dat is ruim twee keer vaker dan de groep gematigde tegenstanders (6%). In plaats van de beloofde verbetering heeft de EU volgens deze groep de situatie in Nederland en Europa verslechterd. Zoals een respondent het verwoord: *“De EU heeft Nederland al veel ellende bezorgd zoals de open grenzen. We moeten maar geld afdragen waar we weinig tot niks van terug zien en landen als Griekenland daar word zoveel ingepompt.....Kijk eerst eens naar de Nederlanders”*

Conclusies

Duidelijk is dat de Europese Unie voor veel kiezers zeker een probleem heeft: te afstandelijk, te bureaucratisch en te duur. Een beeld dat niet zo makkelijk te keren is. Het enige wat voor- en tegenstanders verbindt, is dat het makkelijk vakantie vieren is in Europa. Voorstanders plaatsen de voordelen van Europa vooral in het perspectief van een globaliserende wereld, terwijl tegenstanders de nadelen juist dichterbij huis zoeken. De grootte van Europa is voor sommigen dus juist een voordeel, terwijl anderen zich er juist door laten afschrikken. Wij zien dat ook terug in het hoofdstuk Imago waar meer gekeken wordt naar de gevoelens bij Europa.

4. Waardering beleidsterreinen en actuele kwesties: de EU voldoet niet aan de verwachtingen

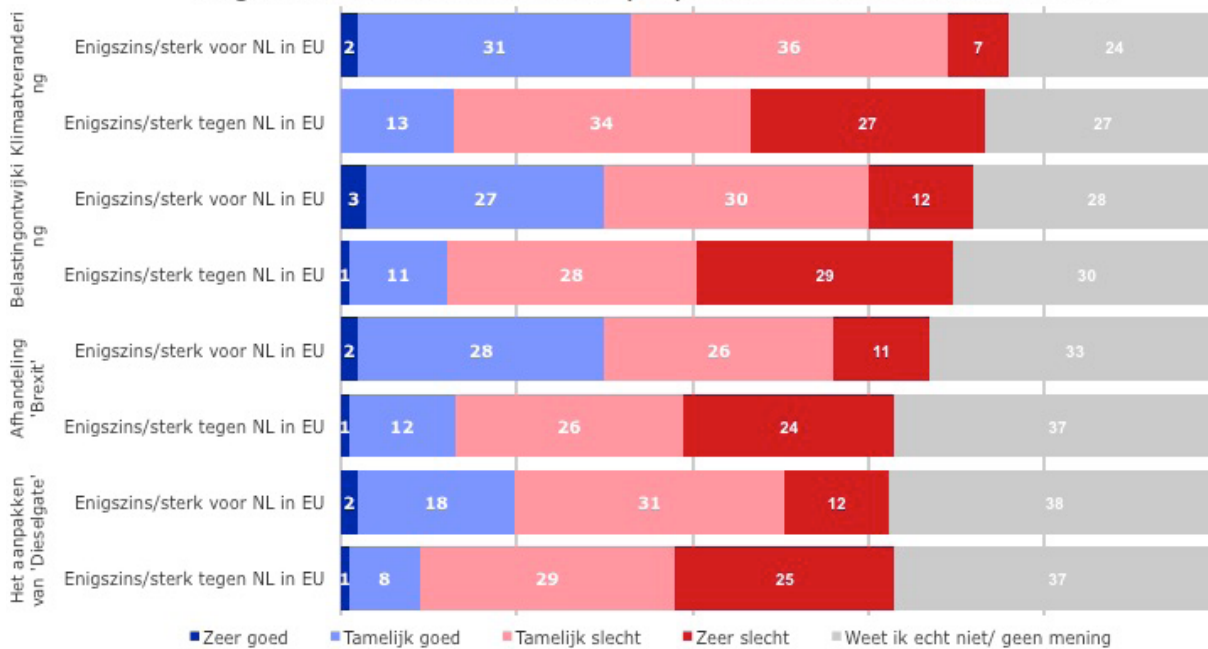
De complexe structuur van Europese Commissie, Europees Parlement en Europese Raad maakt het niet eenvoudig om daadkrachtig op te treden. Wie moet nu precies waar over gaan? En wat vinden de kiezers van de aanpak van “Europa” op actuele dossiers? De vragen rond dit onderwerp zijn mede opgesteld naar aanleiding van de uitkomsten van een onderzoek op social media: wat waren nu de meest besproken onderwerpen aldaar? De Turkse coup, Brexit, De Griekse crisis en vluchtelingen waren de meest besproken onderwerpen. Daarnaast zijn op social media nog een aantal onderwerpen waar relatief veel over gesproken wordt in relatie tot Europa: TTIP, de Datadeal, het Oekraïne referendum, het IMF en het Nederlands voorzitterschap completeren de lijst. Discussie op social media worden veelal gevoerd in de reacties op nieuwsberichten van de massamedia. Vaak komt Europa ook snel om de hoek kijken bij onderwerpen die niet in eerste instantie over Europa gaan.



Bron: TNS / Nipo Kantar Public

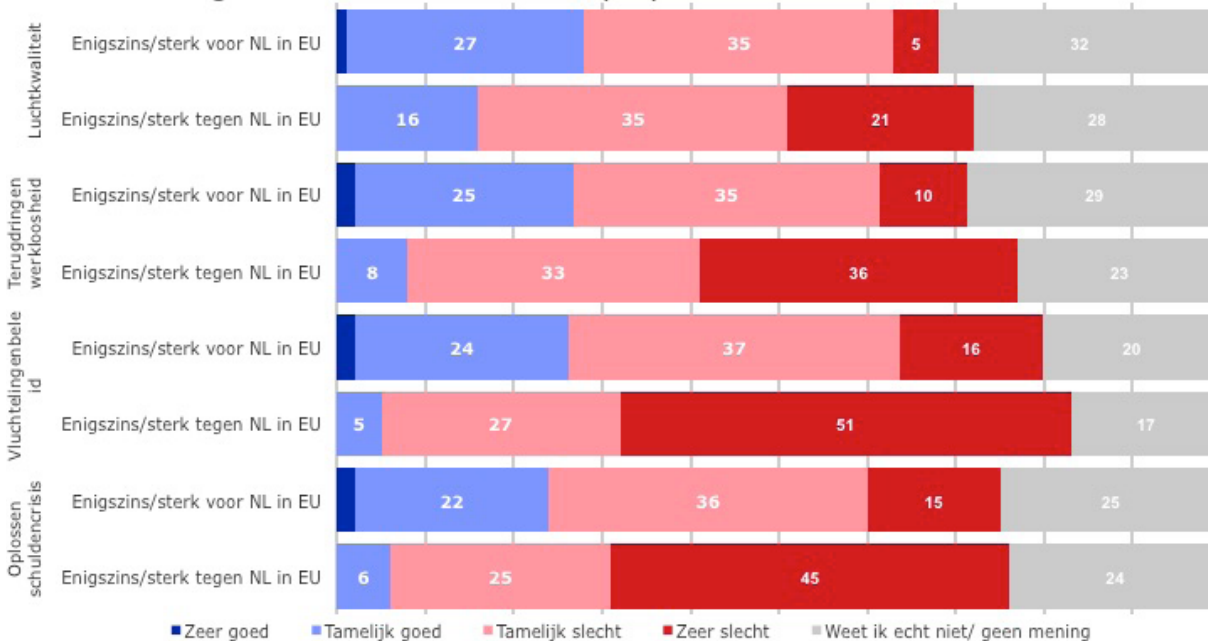


Kunt u aangeven hoe u het beleid van de Europese Unie op de volgende thema's waardeert? (2/3) (in %, voor- en tegenstanders NL in EU, n=690)



Bron: TNS / Nipo Kantar Public

Kunt u aangeven hoe u het beleid van de Europese Unie op de volgende thema's waardeert? (3/3) (in %, voor- en tegenstanders NL in EU, n=690)



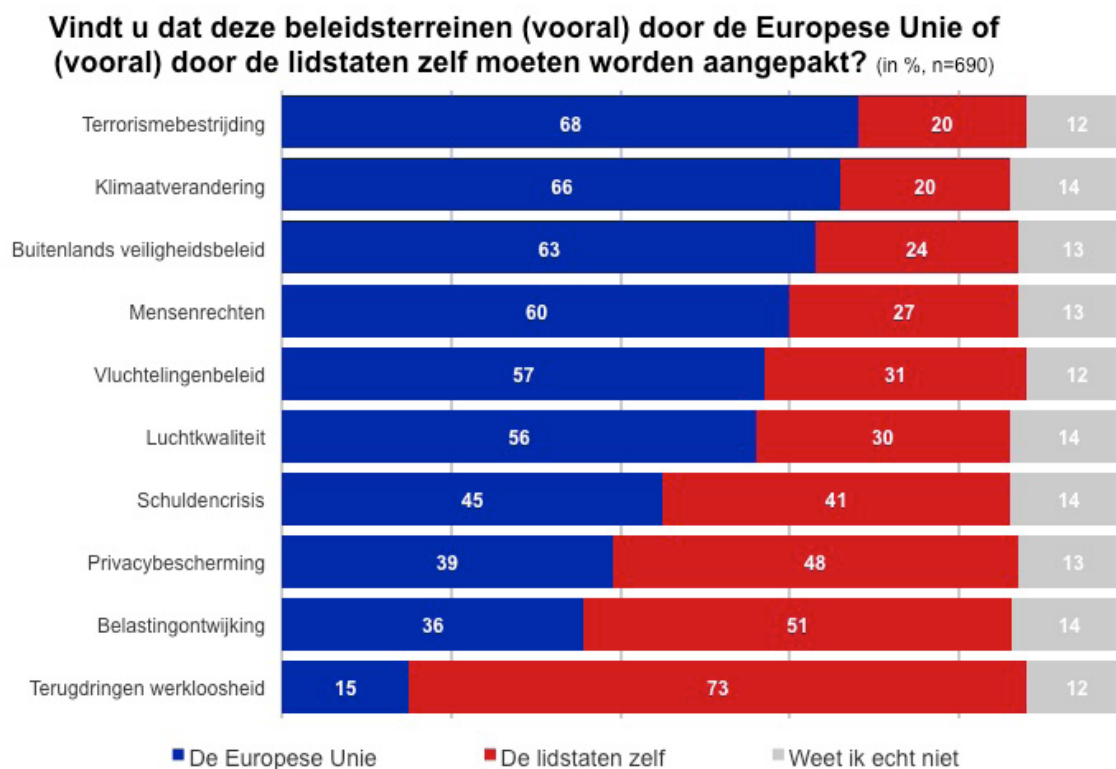
Bron: TNS / Nipo Kantar Public

Wanneer we een aantal actuele kwesties voorleggen aan de kiezer dan komt Europa er niet best van af. Mensen zijn tamelijk hard in hun oordeel over de aanpak van de EU van een aantal actuele kwesties. De omgang met de diverse aanslagen kan nog op evenveel lovende (41%) als negatieve woorden (38%) rekenen, met betrekking tot de overige onderwerpen is men harder: De vluchtelingen crisis, Griekse schulden crisis, de mislukte coup in Turkije, TTIP, Dieselgate en de datadeal, kunnen op respectievelijk 16%, 19%, 20%, 17%, 14% en 17% positieve

kritieken rekenen. Ook over de omgang met Brexit is men vaker negatief dan positief. Overigens is de groep zonder mening (geen mening / weet niet) bij een aantal onderwerpen, zoals TTIP, Dieselgate en de datadeal, ook aanzienlijk (>40%). De algemene houding jegens de EU hangt weliswaar enigszins samen met het oordeel over de omgang met deze 'events', maar ook de voorstanders van de EU zijn op verreweg de meeste onderwerpen kritisch. Het is veilig om te zeggen dat Europa voor de kiezer te ondoorzichtig is om te bepalen of de lidstaten, het Parlement of de Commissie de schuld heeft. Immers, gebleken is dat de kennis over Europa en haar instituties zeer beperkt is.

5. Toekomst Europa: meer bevoegdheden naar Europa met minder regelgeving

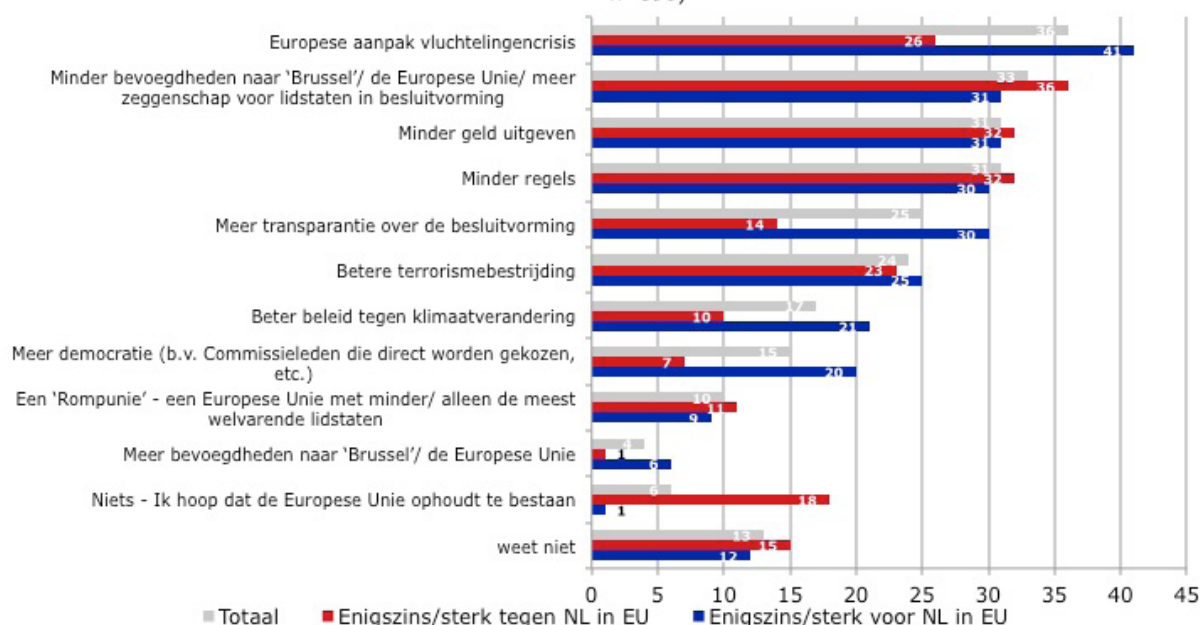
5.1 Op welk terrein verwacht men Europese oplossingen?



Bron: TNS / Nipo Kantar Public

Om inzicht te krijgen in de wensen ten aanzien van de bevoegdheden van de Europese Unie en de lidstaten is de respondenten gevraagd bij een aantal beleidsterreinen aan te geven welke bestuurslaag hier verantwoordelijk voor zou moeten zijn. Een meerderheid wenst meer bevoegdheden voor de EU op de meeste voorgelegde beleidsterreinen: terrorismebestrijding, klimaatverandering, buitenlands veiligheidsbeleid, mensenrechten, vluchtelingenbeleid en de luchtkwaliteit. Onderwerpen waar de lidstaten volgens de meeste respondenten zelf het initiatief zouden moeten hebben: terugdringen van de werkloosheid, belastingontduiking en (in mindere mate) privacybescherming. Over de schulden crisis is men verdeeld.

Kunt u aangeven wat u in de toekomst op beleidsgebied wenst van de Europese Unie? (in %, voor- en tegenstanders NL in EU, n=690)



Bron: TNS / Nipo Kantar Public

Gevraagd naar de wensen ten aanzien van het toekomstig beleid van de EU wil men vooral een Europese aanpak van de vluchtelingencrisis (36%), minder bevoegdheden naar 'Brussel' (33%), minder geld uitgeven (31%) en minder regels (31%). Meer democratie is een minder groot issue (15%) dan je wellicht zou verwachten. Nog eens 6% wil alleen maar dat de EU ophoudt te bestaan, terwijl 10% het idee van een Rompunie wel ziet zitten. Voorstanders van Nederland in de EU hechten (in vergelijking met tegenstanders) bovengemiddeld veel waarde aan meer democratie, meer transparantie over de besluitvorming, en een betere gezamenlijke aanpak op het gebied van vluchtelingen en klimaat.

Terwijl voorstanders van Nederland in de EU duidelijk de voornaamste waarde hechten aan een Europese aanpak van de vluchtelingencrisis, komt dit onderwerp bij tegenstanders van Nederland in de EU niet verder dan een vierde plaats (26%). De top drie bij tegenstanders bestaat uit minder bevoegdheden naar Brussel (36%) en (ex aequo) minder regels en minder geld uitgeven (32%). Een aanzienlijk deel (18%) van de tegenstanders van Nederland in de EU hoopt simpelweg dat de EU ophoudt te bestaan.

Hoger opgeleiden willen vaker meer Europa, meer transparantie, meer democratie, een Europese aanpak van de vluchtelingencrisis en een beter beleid tegen klimaatverandering dan lager en middelbaar opgeleiden – ook omdat ze minder vaak 'geen mening' hebben.

Ten aanzien van leeftijd: jongeren willen vaker 'meer Brussel' of een beter beleid tegen klimaatverandering, terwijl ouderen juist vaker 'minder Brussel', minder regels en minder geld wensen.

Aan de ene kant zijn kiezers ontevreden over de EU in algemene termen, maar in concrete termen vragen ze juist wel om meer bevoegdheden. De EU is te duur, men wil minder regels en minder invloed op de Nederlandse praktijk, maar tegelijk vindt een meerderheid van de kiezer op vrijwel alle beleidsterreinen dat Europa meer moet doen.

Wat zijn dan minder regels, bevoegdheden etc?

Wanneer we de kiezer met een open vraag proberen uit te dagen om aan te geven wat hem/haar betreft zou moeten veranderen aan de EU, valt op dat een groot deel van de respondenten (29%) eigenlijk niet precies weet wat er anders zou moeten. Diegenen die wel een antwoord hebben, komen vooral met punten die te maken

hebben met de kosten van de EU, minder regels, bevoegdheden en transparantie. Bij de tegenstanders komt daar een specifiek beleidsterrein duidelijk naar voren: vluchtelingen.

De voor- en tegenstanders vinden elkaar op het thema 'minder geld uitgeven'. *"Dat het hele gebeuren in Brussel minder geld kost!!! Waanzin de bedragen die betaald moeten worden en dan met name door Nederland!!!"*

Hoe sterker tegen de EU, hoe vaker dit onderwerp wordt genoemd. (10% van de sterke voorstanders, 14% van de gematigde voorstanders, 23% van de gematigde tegenstanders en 32% van de sterke tegenstanders vindt dat het uitgaven van de EU verminderd moeten worden). De wens dat er minder geld moet worden uitgeven, wordt vaak toegespitst op de afdracht van Nederland aan de EU. Men vindt dat Nederland meer betaalt dan het terug krijgt, of teveel problemen van anderen oplost. *"Dat Nederland minder kan gaan betalen en dat er meer voor ons land wordt gedaan."* En andere respondent verwoordt het zo: *"Minder geld geven aan verliezende landen."*

Zeker zo vaak worden de salarissen en vergoedingen van EU-functionarissen genoemd of uitgaven aan de Europese bureaucratie in het algemeen. Men vindt dat er geld verspild wordt. Deze tegenstander drukt dat sterk uit: *"Het geld aan de burgers geven en niet aan de zakkenvullers."* Net als deze voorstander: *"Minder duur betaalde parlementariërs..... Neem me niet kwalijk, maar als ze bij aanvang van n debat inloggen, krijgen ze alle uren betaald, ook al zijn ze niet meer afwezig. Een land krijgt meer inspraak bij grotere bijdrage aan EU."*

De groep sterke voorstanders verklaard voor meer dan de helft de hoge uitgaven vooral aan de salarissen en de Brusselse bureaucratie. De sterke voorstanders geven in dit verband vaker specifiek aan dat 'het verhuiscircus' tussen Brussel en Straatsburg op moet houden (11%), omdat dit teveel geld zou kosten: *"Alles in Brussel en niets in Straatsburg, kost onnodig geld."*

Een andere gemene deler tussen de voor en tegenstanders is 'minder regels'. (22% van de sterke voorstanders, 9% van de gematigde voor- en tegenstanders en 11% van de sterke tegenstanders geeft aan dat hier iets aan veranderd moet worden). Los van minder regels als verandering op zich wordt er in dit verband vaak gerefereerd aan 'onzinnige' regels: *"Werken aan echte zaken en geen onzin zaken bv hoeveel cacao in chocolade en de grote van de zeilen voor de skutsjes."* En: *"Minder idiote regels over hoe een komkommer eruit moet zien."*

Naast de 'onzinnigheid' van regels komt uit de open antwoorden het idee naar voren dat de EU zich teveel met details bezig houdt en te weinig met grote problemen.

De wens om meer bevoegdheden aan de lidstaten te geven wordt door bijna net zoveel gematigde als sterke tegenstanders genoemd, respectievelijk door 20% en 23%. Bij de gematigde voorstanders speelt dit aanzienlijk minder, 10% wil meer zeggenschap voor Nederland. Men wil van: *"Minder inmenging in zaken die de lidstaten zelf kunnen regelen"* tot: *"Geen bemoeienis met beleid EU landen"*, en *"Ieder land voor zich."* Zowel de sterke als gematigde tegenstanders willen voornamelijk een betere verdeling tussen nationale en Europese bevoegdheden, geen enkele Europese bemoeienis wordt door beide groepen aanzienlijk minder genoemd.

De tegenstanders willen ook dat de aanpak van de vluchtelingenproblematiek veranderd wordt (11% van de sterke tegenstanders en 7% van de gematigde tegenstanders). De tegenstanders beargumenteren dat het probleem moet worden opgelost door de EU, dat de vluchtelingen teruggestuurd moeten worden, of dat de lidstaten zelf hun vluchtelingenbeleid moeten bepalen. Gematigde tegenstanders zijn verdeeld in hun argumentatie voor een Europese oplossing van de vluchtelingenproblematiek. Sterke tegenstanders willen juist vaker dat vluchtelingen teruggestuurd en de grenzen gesloten worden. Zoals deze respondent aangeeft: *"Vluchtelingen toeloop stoppen, vluchtelingen terug sturen. Eerst aan de eigen bevolking denken."*

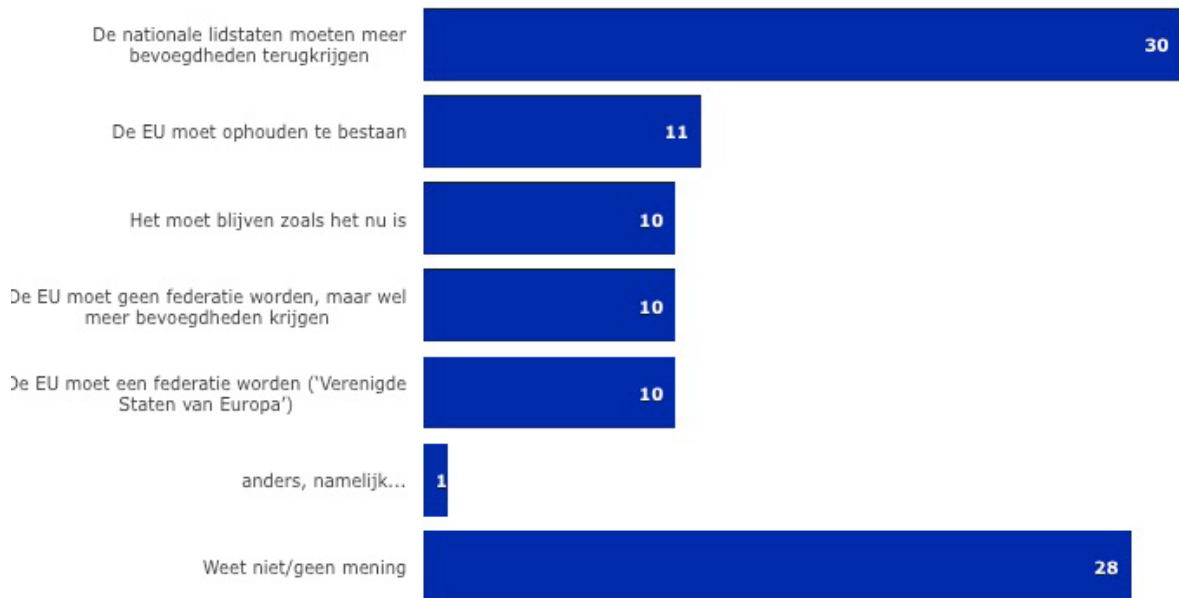
Binnen de groep sterke voorstanders is de meest genoemde verandering meer transparantie en duidelijkheid (28%). Ook bij de gematigde voorstanders komt dit punt naar voren, zij het in mindere mate (13%) Slechts 5% van de gematigde tegenstanders vindt dit een issue en bij de sterke tegenstanders is dit verwaarloosbaar.

De voorstanders, sterk en gematigd, willen een transparantere Unie, die beter uitlegt en meer communiceert over wat de EU doet en hoe de besluiten tot stand komen: *"Betere voorlichting over hoe de EU functioneert."* *"Betere uitleg wat door EU wordt beslist en wat door individueel land."*

De sterke voorstanders noemen daarnaast ook de wens dat de EU beter uitdraagt wat de voordelen zijn van de EU *“Een goede uitleg aan burgers waarom een maatregel nodig is.”*

5.2 Meer, minder, federaal?

Toekomst EU - bevoegdheden (in %, n=690)



Bron: TNS / Nipo Kantar Public



Dat in Bratislava de regeringsleiders niet met concrete besluiten zijn gekomen over de toekomst van Europa komt goed overeen met de wensen van de kiezer: er is weinig overeenstemming over de toekomst van de EU.

Hoewel de groep mensen die grosso modo meer bevoegdheden voor de lidstaten ('minder Europa') wenst groter is dan de groep die 'meer Europa' wil (30% versus 10%), is de groep die zelfs zover wil gaan als een federaal Europa even groot als de groep die wil dat de EU ophoudt te bestaan (beide 10%).

Nog eens 10% wil behoud van de status quo, maar liefst 28% blijft het antwoord schuldig. Overigens zijn onder VVD- en PvdA-stemmers in 2012 (en landelijke en Europese VVD- en D66-kiezers nu) de meeste federalisten te vinden. GroenLinks-kiezers kiezen vaker voor het huidige Europa of opteren voor een graduele herverdeling van bevoegdheden naar de EU zelf of naar de lidstaten.

PVV- kiezers (32%) en in mindere mate SP-kiezers (18%) willen beduidend vaker minder of helemaal geen EU. Het hoogste percentage federalisten vinden we bij D66- en VVD-kiezers (23%).

Lager en middelbaar opgeleiden willen beduidend vaker helemaal geen EU (of weten het antwoord niet). Hoger opgeleiden willen vaker een federaal Europa, meer Europa of in ieder geval behoud van de status quo.

Jongeren hebben vaker geen mening of willen meer bevoegdheden voor Europa, terwijl ouderen vaker meer bevoegdheden voor de lidstaten of een einde van de EU bepleiten.

5.3 Valt de EU uit elkaar?

Op de middellange termijn (de komende vijf jaar) denkt én hoopt een meerderheid dat de EU het wel gaat overleven – lees: niet uiteen zal vallen. Slechts 22% denkt dat dit wel zal gebeuren en 18% hoopt dat dit zal gebeuren. Jongeren zijn minder zeker van hun zaak, maar bij alle leeftijdsgroepen hopen meer mensen niet dan wel dat de EU uiteen zal vallen.

Alleen onder PVV- en SP-kiezers (42%, 33%) is een aanzienlijk deel kiezers te vinden dat denkt dat de EU na de Brexit binnen nu en vijf jaar uiteen zal vallen, de rest (inclusief GL-kiezers – 17%) denkt dat nauwelijks. Wat de *hoop* betreft zien we eenzelfde soort patroon – 11% van de GL-kiezers hoopt dat de EU uit elkaar valt, terwijl 49% van de PVV-kiezers de hoop koestert dat dit zal gebeuren.

Lager opgeleiden en middelbaar opgeleiden denken ongeveer even vaak dat de EU (28% en 26%) binnen nu en vijf jaar uiteen zal vallen, hoger opgeleiden denken dat minder vaak (11%). Opvallend genoeg zijn het vaker middelbaar opgeleiden die *hopen* dat de EU binnen nu en vijf jaar uiteen zal vallen (26%). Lager opgeleiden (17%) en hoger opgeleiden (8%) hopen dat beduidend minder vaak.

De verschillen naar leeftijd wat betreft verwachting en hoop dat de EU binnen nu en vijf jaar uiteen zal vallen, zijn minimaal: 19% van de jongeren, 24% van de middelbaren en 20% van de ouderen verwacht dat de EU uiteen zal vallen, 15% van de jongeren, 20% van de middelbaren en 18% van de ouderen hoopt dat.

6. Imago

6.1. Impliciet belang

Middels een zogenoemde IAT-analyse hebben we geprobeerd iets meer de vinger te krijgen achter de meer onbewuste, impliciete associaties die Europese Unie oproept bij de kiezer. Daarvoor zijn negatieve en positieve kwalificaties voorgelegd. Uit deze analyse komt duidelijk naar voren dat onder alle kiezers de woorden ‘complex’ en ‘bureaucratisch’ op veel herkenning kunnen rekenen, net zoals het woord ‘machtig’.

‘Machtig’ roept ten aanzien van de Europese Unie veel emoties op, bij zowel de voorstanders als tegenstanders. Een interessant verschijnsel is dat voorstanders dit één van de belangrijkste kenmerken vindt van de EU en daar grosso modo positief over lijkt te oordelen, terwijl de tegenstanders het óók één van de belangrijkste kenmerken vindt, maar juist in negatieve zin. Uit de open vragen blijkt het verschil: voorstanders zien ‘machtig’ als een positief punt van Europa; als machtsblok in de rest van de wereld, bijvoorbeeld ten opzichte van China (handel), VS (invloed op internationale politiek) of Rusland (veiligheid). Tegenstanders zien machtig juist als negatief, omdat zij het gevoel hebben dat de EU teveel macht heeft over Nederland en bang zijn dat dit ten koste gaat van Nederlandse waarden.

De pro-Europese kiezer vindt daarnaast democratie een belangrijk kenmerk voor Europa, evenals het woord ‘waardevol’. De tegenstanders zien ‘waardevol’ juist absoluut *niet* als kenmerk van de EU, terwijl democratie daar nog relatief goed scoort. De complexiteit van de EU is bij tegenstanders minder een issue dan bij voorstanders. Een duidelijke kans voor Europa om het imago te verbeteren lijkt ‘daadkracht’ te zijn. Voor veel kiezers – zowel voorstanders als tegenstanders – is dit impliciet een belangrijk kenmerk waar zij de Europese Unie op beoordelen. De wens van kiezers lijkt op gespannen voet te staan met het functioneren van de EU waarin besluiten per definitie in tijdrovende besluitvormingsprocessen tot stand komen, wat de daadkracht niet ten goede komt. Tegelijk is het natuurlijk ook ingewikkeld dat de kiezer daadkracht verlangt, maar ondertussen de tegenstanders van de EU ook juist vrezen overheerst te worden door de Europese Unie. Dat mag met recht op een paradox genoemd worden.

6.2 Expliciete gevoelens bij Europa

Wanneer de kiezer gevraagd wordt naar emoties die zij hebben bij Europa, worden ‘groot’ en ‘log’ het meest genoemd door voorstanders van de EU, terwijl tegenstanders dit nauwelijks noemen. Voor- en tegenstanders van de EU vinden elkaar wel als het gaat over de kosten van de EU, ze vinden het ‘duur’ (19% van alle ondervraagden). Termen die genoemd worden variëren van ‘geldverslindend’ tot ‘zakkenvullers’. Men lijkt het idee te hebben dat geld niet goed besteed wordt, maar verkwist wordt aan bijvoorbeeld salarissen van EU-functionarissen. Een gematigd voorstander vat het als volgt samen: *“Salarissen zijn te hoog, het is duur, ze smijten geld over de balk (landbouwsubsidies, maandelijkse verhuizing naar Brussel)”*

Voorstanders geven relatief vaak (14% van alle voorstanders) aan dat ze de EU ingewikkeld en ondoorzichtig vinden. Tegenstanders noemen dit nauwelijks. 23% van alle voorstanders lijkt zich te irriteren aan het feit dat de EU in hun ogen weinig daadkrachtig optreedt. Daarbij worden de verschillende belangen van de lidstaten en partijen genoemd, waardoor het moeilijk is tot compromissen te komen. Vooral de sterke voorstanders geven aan dat het eigen belang van landen de EU in de weg zit.

“In mijn gevoel willen veel landen wel de lusten van de EU maar niet de lasten. EU kan daarom niet rekenen op collegialiteit”

“Dat landen en partijen zo kunnen blijven hangen in de oude gewoonten en verworvenheden. Dat er niets mag veranderen, bang uit de comfortzone te gaan. Dat partijen zich niet los kunnen of mogen maken van het zogenaamde eigenbelang. Kortzichtig denken”.

Bij tegenstanders lijkt dit minder een rol te spelen. Zij vinden de EU juist te machtig (20% van de tegenstanders noemt dit) *“Te overheersend, ik vind dat Nederland als klein land te weinig inspraak heeft, maar wel veel moet bijdragen.”* En: *“Gefrustreerd: er worden zeer veel beslissingen genomen waar ik het pertinent niet mee eens ben, maar wel de gevolgen van moet ondergaan. Het stemmen op een Nederlandse vertegenwoordiger in het EU-Parlement verandert daar helemaal niets aan, boos.”*

In mindere mate noemen voor- en tegenstanders de EU te ‘afstandelijk’ en ‘ver van mijn bed’.

Opvallend is overigens dat “de euro” door vrijwel geen enkele respondent wordt opgevoerd. De gezamenlijke munt was een aantal jaar geleden nog een issue, maar wordt nu nauwelijks aangehaald door de kiezer.

7. Samenvattend

De Europese Unie wordt door veel kiezers een waardevol project gevonden. Samenwerken aan een sterke economie en een rol kunnen spelen in een globaliserende wereld is voor een meerderheid van de kiezers een reden om de EU te steunen. De steun van de EU is onder hoger opgeleiden significant hoger dan onder lager opgeleiden. Leeftijd speelt nauwelijks een rol bij steun voor de EU.

Echter, veel kiezers geven aan dat het moeilijk is te weten wat er nu precies speelt en hoe de besluitvorming plaatsvindt. Twee derde van de kiezers is naar eigen zeggen niet goed op de hoogte van de EU, haar instellingen en het beleid. Dit geldt voor zowel voor als tegenstanders van de EU. Het gebrek aan herkenbare Europese politici speelt hierbij parten, net zoals het gebrek aan kennis van de verschillende instituties en hun rol.

TOP 5 pluspunten en minpunten van alle kiezers (positieve en negatieve aspecten)

Top 5 positieve zaken aan de EU

- 1 De EU speelt een grotere rol op het wereldtoneel dan afzonderlijke landen [34]
- 2 Goed voor de economie..... [32]
- 3 Dankzij de EU kan ik makkelijker reizen/vakantie vieren in Europa [31]
- 4 De EU kan een rol spelen in schonere energie/tegengaan van het klimaatprobleem..... [31]
- 5 De EU vergroot de veiligheid/beschermt tegen terrorisme..... [28]

Top 5 negatieve zaken aan de EU

- 1 De EU staat te ver van de gewone mensen af..... [50]
- 2 De EU is te bureaucratisch/ legt teveel regels op..... [41]
- 3 Kost Nederland teveel geld/kost welvaart..... [33]
- 4 De EU is ondemocratisch/vertegenwoordigt het Nederlandse volk niet..... [27]
- 5 De EU zorgt ervoor dat het volksgevoel/Nederlandschap teloor gaat..... [26]

Duidelijk is dat de Europese Unie voor veel kiezers zeker een probleem heeft: te afstandelijk, te bureaucratisch en te duur. Tussen voor- en tegenstanders bestaat overeenstemming over deze top 3 negatieve aspecten. Wat betreft de positieve zaken bestaat er alleen overeenstemming op het punt van makkelijk vakantie vieren en reizen in Europa. De tegenstanders zien nauwelijks economische of geopolitieke voordelen aan het lidmaatschap van de EU. De grootte van Europa is voor sommigen dus juist een voordeel, terwijl anderen zich er juist door laten afschrikken. Tegenstanders van de EU kunnen nauwelijks waardevolle zaken noemen van de Europese Unie en zijn ook onverschillig wanneer het impliciete belang van waardevol getest wordt. Dit in tegenstelling tot diegenen die wel positief staan tegenover de Europese Unie.

Wanneer de kiezers een rapportcijfer moeten geven aan de actuele kwesties waar de EU nu mee geconfronteerd wordt, zoals de vluchtelingencrisis, de mislukte staatsgreep in Turkije en de Griekse schulden crisis, dan scoort de EU over het algemeen een onvoldoende. De kiezer is zeer negatief over de Europese aanpak van de verschillende crises en grote dossiers die afgelopen jaar speelden. De enige uitzondering is de reactie op de aanslagen in Parijs.

Ondanks de negatieve aspecten van Europa is een Nexit niet aan de orde: de groep die opteert voor een Nexit neemt af.

De Nederlandse kiezers willen op veel terreinen dat er meer bevoegdheden naar Europa gaan, maar zijn zeer huiverig om ook het politieke systeem te veranderen naar een federatie. Een grote meerderheid van de Nederlanders wil duidelijk een vinger aan de pols houden via hun eigen nationale parlement. Interessant zou kunnen zijn om nader te onderzoeken hoe de kiezer vindt dat het nationale parlement hun belangen in Europa behartigt. De Nederlandse kiezer heeft nauwelijks de behoefte om de EU uit te stappen en hoopt in ruime meerderheid dat dit niet zal gebeuren: de voordelen van de EU wegen duidelijk op tegen de nadelen. Wel vindt een groot deel van de kiezers dat de EU te ver van de burger afstaat, dat de EU minder bureaucratisch moet functioneren en heeft men het gevoel dat het Nederland te veel geld kost. Kortom, de *return on investment* wordt door een groot deel van de kiezer niet gevoeld.

Wanneer je kijkt naar wat de kiezer nu niet goed vindt aan Europa tekent het mogelijke probleem van Europa zich af. Europa gaat over zoveel uiteenlopende zaken dat er altijd wel één of meerdere zaken zijn waar de kiezer zijn of haar twijfels bij heeft. De kiezer is dan zelfs nog niet eens zo op zoek naar de oplossing die zij zelf voor ogen heeft, maar wenst vooral dát er een oplossing komt. Het schort de Europese Unie aan daadkracht. Daadkracht lijkt een belangrijke kernwaarde voor de kiezer om de EU te steunen. Tegelijk bestaat er een paradox omdat diezelfde daadkracht door veel kiezers juist als 'overheersing' kan worden gepercipieerd. De meerderheid van de kiezer ziet rationeel de meerwaarde van de EU, maar twijfelt aan de manier waarop de EU haar rol invult. De EU is voor de meesten ondoorzichtig en inefficiënt. Dat het EU toch nog het vertrouwen heeft van de kiezer dankt zij vooral aan het feit dat samenwerking door een meerderheid als noodzakelijk wordt gezien.

8. Methodologie

Kwantitatief onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd middels de CAWI-methode (online). De steekproef is getrokken in TNS NIPObase. Aan het onderzoek werkten in totaal 691 Nederlanders van 18 jaar en ouder mee (bruto steekproef: n=1.200, totale respons: 58%). Veldwerkperiode: 6 t/m 12 september 2016.

De steekproef is getrokken op basis van de ideaalcijfers voor geslacht, leeftijd, opleiding, Nielsen-regio, gezinsgrootte, politiek stemgedrag bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 12 september 2012 en politiek stemgedrag bij de verkiezingen voor het Europees Parlement in 2014. De resultaten zijn herwogen op geslacht, leeftijd, opleiding, gezinsgrootte, politiek stemgedrag bij de verkiezingen voor de Tweede Kamer op 12 september 2012.

IAT-analyse

In het onderzoek is gebruik gemaakt van een 'impliciete meetmethode'. Vooraf werd het woord 'Europese Unie' getoond, en vervolgens werd een reeks (positieve en negatieve) bijvoeglijk naamwoorden getoond. Respondenten konden op hun toetsenbord 'ja' dan wel 'nee' kiezen (m.b.t. of dit passend is bij de Europese Unie). De reactietijden zijn gemeten en geijkt op de individuele leessnelheid van de respondenten. Hiermee werd enerzijds de passendheid gemeten (ja of nee), en anderzijds de snelheid waarmee men reageerde – dit laatste om vast te stellen hoe 'impliciet' men het woord met de Europese Unie associeert.

